

สรุปผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (RW) ระดับเขต ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑

วันที่ ๑๒-๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

ณ โรงแรม โกลเด้นซิตี ระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

บทนำ

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดภาพรวมของการดำเนินงานภายใต้แนวคิด Balance DOAE สร้างความสมดุลระหว่างภารกิจงานนโยบาย (Agenda) กับภารกิจหลักของหน่วยงาน (Function) คือ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตรให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ชัดเจน พัฒนาเครื่องมือในการปฏิบัติงานและองค์ความรู้ของนักส่งเสริมการเกษตรให้มีความรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมต่อการทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรของประเทศ โดยให้สอดคล้องกับการก้าวไปสู่ Smart Agriculture ตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง

การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย นักส่งเสริมการเกษตรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องกำหนดเป้าหมายย่อยของแต่ละบุคคล ในแต่ละช่วงเวลาให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนเห็นภาพความสำเร็จเป็นภาพเดียวกัน คือ เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงในอาชีพการเกษตร ความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย แต่ละส่วนงาน จะส่งเสริมให้ภาคการเกษตรเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจของประเทศที่แข็งแรง

ดังนั้น ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร จึงควรที่จะมีเวทีให้นักส่งเสริมการเกษตรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานซึ่งกันและกันทั้งในระดับจังหวัดและเขต รวมทั้งสรุปผลและถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม มีบทเรียนและองค์ความรู้ไปพัฒนาการดำเนินงาน รวมทั้งได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลถึงความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยใช้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับเขตและระดับจังหวัด

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของแต่ละจังหวัด ภายในเขต รวมทั้งการสรุปผลและถอดองค์ความรู้จากการดำเนินงาน เพื่อเป็นเวทีในการเชื่อมโยงโครงการและวิชาการ และเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานส่งเสริมการเกษตรของแต่ละจังหวัด และผลงานวิจัย/วิชาการในพื้นที่

บุคคลเป้าหมาย

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากสำนักงานเกษตรจังหวัด ๙ จังหวัดๆละ ๔ คน เจ้าหน้าที่จากศูนย์ปฏิบัติการ ศูนย์ละ ๒ คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และผู้จัดการสัมมนาฯ จากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง และวิทยากร รวมทั้งสิ้นจำนวน ๖๕ คน

รูปแบบการดำเนินการ แบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. อภิปรายคณะ ประเด็น “การใช้ระบบส่งเสริมการเกษตร (T&V System) ในการขับเคลื่อนโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่”

๒. บรรยายความรู้

๒.๑ นโยบาย ๙ สมดุล สู่ความเป็นเลิศของภารกิจส่งเสริมการเกษตร

๒.๒ แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ๒๐ ปี

๒.๓ การนำ IFPPมาใช้จัดทำแผนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer

๒.๕ โครงการส่งเสริมเกษตรกรกรมทางเลือก ปี ๒๕๖๑

๓. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๓.๑ แนวทางการบริหารจัดการผลไม้

๓.๒ แนวทางการบริหารจัดการ ศพก.

๓.๓ แนวทางการบริหารจัดการเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer

๓.๔ แนวทางการบริหารจัดการด้าน ศจช. ให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศัตรูพืช

๓.๕ การขับเคลื่อนงานศูนย์ปฏิบัติการ เพื่อการเชื่อมโยงงานตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร
การเชื่อมโยงโครงการพระราชดำริกับงานส่งเสริมการเกษตร

“การใช้ระบบส่งเสริมการเกษตร (T&V System) ในการขับเคลื่อนโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่”

ผู้ดำเนินรายการ – นางอุบล มากอง ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๓ จังหวัดระยอง

ผู้แทนการใช้ระบบส่งเสริมการเกษตร - นายปิยภัทร เจียรนัย หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก

ผู้แทนศพก. - นายสุชาติ เสน่หา ประธานเครือข่ายศพก.จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้แทนแปลงใหญ่ - นายพิพัฒน์ อินทรเจริญ ประธานแปลงใหญ่มังคุด อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

๑. เล่าเรื่องงานของท่าน

ปิยภัทร เจียรนัย - ระบบส่งเสริมการเกษตรที่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงใหม่นี้ ยังคงยึดแนวทางของ T & V System โดยประกอบไปด้วย ๕ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. การถ่ายทอดความรู้ (Training)
๒. การเยี่ยมเยียน (Visiting)
๓. การสนับสนุน (Supporting)
๔. การนิเทศงาน (Supervision)
๕. การจัดการข้อมูล (Data management)

ซึ่งมีเป้าหมายการดำเนินการใน ๒ ประเด็น คือ

๑. งานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. งานตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร

การถ่ายทอดความรู้(Training)

เป็นระบบที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตรทุกระดับ ทั้งในด้านสมรรถนะ วิชาการ และการบริหารจัดการโครงการ โดยใช้เวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตรที่จัดขึ้นในทุกระดับ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ การชี้แจงทำความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแก้ไขปัญหาต่างๆ

การเยี่ยมเยียน(Visiting)

การเยี่ยมเยียนเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตร เป็นการพบปะกับเกษตรกรทั้งในลักษณะกลุ่มและรายบุคคล โดยมีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง จัดให้มีการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับเกษตรกร ติดตามผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ และแก้ปัญหของเกษตรกร ตลอดจนเป็นการประสานการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนโดยยึดพื้นที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน

การสนับสนุน (Supporting)

หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมและพัฒนากษेत्रในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีขวัญกำลังใจ สมรรถนะ มีระบบวิธีการทำงาน และที่สำคัญคือต้องจัดให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีเครื่องมืออุปกรณ์ อาคารสถานที่ และยานพาหนะให้พร้อมสมบูรณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นกำลังหลักในการปฏิบัติงานกับเกษตรกร เป็นที่เชื่อถือยอมรับในขีดความสามารถและมีพลังที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปภาคการเกษตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การนิเทศงาน (Supervision)

เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมส่งเสริมการเกษตร จึงใช้การนิเทศงานเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน กระตุ้นเร่งรัด และติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ว่ามีความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิผลหรือไม่ ตลอดจนจนเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้อย่างรวดเร็ว มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนปฏิบัติงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศงานเป็นเครื่องมือซึ่งจะต้องมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้นิเทศงาน และเจ้าหน้าที่ผู้รับการนิเทศงาน เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักการนิเทศงานที่มุ่งการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการควบคุมให้ทำตามคำสั่ง และการประสานบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติงานในพื้นที่โดยการนิเทศงานจะมี ๒ ระดับ คือ การนิเทศงานระดับส่วนกลาง/เขต ซึ่งจะมีการดำเนินการนิเทศงานปีละ ๓ ครั้ง และการนิเทศงานระดับจังหวัดจะมีการ ดำเนินการปีละ ๖ ครั้ง โดยจะกำหนดประเด็นการนิเทศ ดังนี้

- งานตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- งานตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร
- การขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตร
- การบริหารงานสำนักงานและการบริหารงานงบประมาณโครงการ

การจัดการข้อมูล (Data Management)

การทำงานส่งเสริมการเกษตรเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับครัวเรือนเกษตรกร ระดับกลุ่ม ระดับตำบล และระดับเหนือขึ้นไป ซึ่งจำเป็นจะต้องให้ทุกระดับมีข้อมูลเป็นของตนเอง โดยเริ่มจากการค้นหาชนิดหรือประเภทของข้อมูลที่มีความจำเป็นต้องรู้และใช้ เพื่อให้แต่ละระดับได้มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และใช้ประโยชน์ในการจัดการและพัฒนา ตลอดจนการใช้ข้อมูลเพื่อเป็นสื่อกลาง ในการเชื่อมโยงหรือบูรณาการร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่จะให้การสนับสนุน หรือใช้ข้อมูลสำหรับในการตัดสินใจของหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนและการพัฒนา

๑. การจัดการข้อมูลสารสนเทศ
๒. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

นายสุชาติ เสนหา – แนวทางการดำเนินงานของศพก.

ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตร เป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆกับเกษตรกรในชุมชน ดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

เป้าหมายของศพก. เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร และปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่สภาพการผลิตและความต้องการของตลาด ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วย

- เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ
- แปลงเรียนรู้ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบ มีการสาธิตวิธี/สาธิตผล ปรับปรุง/ปรับเปลี่ยนการผลิต
- ฐานเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร เรียนรู้จากของจริง เรียนรู้เฉพาะเรื่อง มีข้อมูล/องค์ความรู้
- หลักสูตรการเรียนรู้ มีเนื้อหาวิชา มีวิธีการเรียนรู้ และมีแผนการเรียนรู้

การดำเนินงานของศพก.

๑. การถ่ายทอดเทคโนโลยี

๒. การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ได้แก่ สถานการณ์ภัยแล้ง เตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช ราคาผลผลิต ฯลฯ

๓. การบูรณาการทำงานหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งให้บริการ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ

นายพิพัฒน์ อินทรเจริญ – วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ปัจจุบันแปลงใหญ่(มังคุด) ต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ มีสมาชิก ๓๑ ราย พื้นที่ ๓๑๑ ไร่ ในเขตพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S๒) สำหรับการปลูกมังคุด นอกเขตชลประทาน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากสระน้ำส่วนตัว จากการรวมกลุ่มแปลงใหญ่ก็มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนมังคุดแปลงใหญ่เขาคิชฌกูฏร่วมด้วย เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๙ ซึ่งได้มีการระดมหุ้นจากคณะกรรมการและสมาชิก ในราคาหุ้นละ ๕๐๐ บาท เพื่อใช้ในการบริหารงานร่วมกัน ปัจจุบันมีจำนวน หุ้น ๒๘ หุ้น และทำการเปิดบัญชีกลุ่มเพื่อรองรับงบประมาณจากโครงการต่างๆ รวมถึงใช้ในการทำกิจกรรมของกลุ่ม ทั้งนี้การดำเนินของกลุ่มฯ มีเป้าหมายและแผนการพัฒนาที่ชัดเจน ๕ ด้านด้วยกัน ได้แก่ ๑. การลดต้นทุนการผลิต จาก ๘,๖๒๒ บาทต่อไร่ เป็น ๗,๔๓๙ บาท/ไร่ ๒. การเพิ่มผลผลิต จาก ๙๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๐๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยใช้สารเคมีและปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องและปลอดภัยตามช่วงระยะเวลาการผลิตพืช ๓. การบริหารจัดการ มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมังคุดแปลงใหญ่เขาคิชฌกูฏ ๔. การเพิ่มคุณภาพและมูลค่าผลผลิต กำหนดให้สมาชิกทุกรายต้องได้รับการรับรอง GAP และผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานเดียวกัน มีแผนการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม และการศึกษาดูงานแปลงเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ ๕. การตลาด มีแผนการพัฒนาให้กลุ่มมีความมั่นคงทางการตลาด มีการซื้อขายล่วงหน้า Contract Farming มีระบบตรวจสอบย้อนกลับ QR Code มีตลาดประมุขขายผลผลิตตามเกรดคุณภาพมังคุดจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ขณะนี้มีการดำเนินไปบ้างแล้ว เช่น เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตลงเหลือ ๗,๙๓๙ บาท ลดลงมาเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๐๘๐ กิโลกรัม/ไร่ เรื่องการตลาดขณะนี้มีการนำวิธีการประมุขมาใช้ ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ สมาชิกมีความเข้มแข็งมีความสามัคคี และมีความเชื่อมั่นอย่างเหนียวแน่นว่าวิธีการประมุขสินค้าจะสามารถสร้างความเข้มแข็งในด้านการตลาดให้กับกลุ่มได้อย่างยั่งยืน

๑. ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบเก่า & ใหม่ มีความแตกต่างกันอย่างไร

ปัทมา เจริญชัย – กรมส่งเสริมการเกษตรได้ทดลองนำระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visit System : T & V System) มาใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และขยายการดำเนินงานตามระบบนี้ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งได้ถูกใช้อย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงเป็นระยะๆ รวม ๔ ครั้ง ครั้งล่าสุดคือในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ แนวทางของ T & V System ประกอบไปด้วย ๕ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. การถ่ายทอดความรู้ (Training)
๒. การเยี่ยมเยียน (Visiting)
๓. การสนับสนุน (Supporting)
๔. การนิเทศงาน (Supervision)
๕. การจัดการข้อมูล (Data management)

ซึ่งมีเป้าหมายการดำเนินการใน ๒ ประเด็น คือ

๑. งานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. งานตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร

ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF System คือ กระบวนการทำงานของนักส่งเสริมการเกษตรในการเข้าไปปฏิบัติงานในลักษณะสร้างการเรียนรู้และมีส่วนร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่อย่างมีจุดมุ่งเน้นที่ชัดเจน ภายใต้ศักยภาพ ความพร้อม และความต้องการของพื้นที่ เกษตรกร และชุมชน โดยใช้เครื่องมือ M R C และ F ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตรทุกคน ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรทุกคน ทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและภูมิภาค และไม่ว่าจะอยู่ในระดับตำแหน่งใดหรือลักษณะงานใด โดยมีหลักการสำคัญคือ

- ๑) เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและพื้นที่เป็นเป้าหมายการปฏิบัติงาน
- ๒) นักส่งเสริมการเกษตรเป็น Smart Extension Officer ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการเกษตรในพื้นที่และเป็นผู้นำ

การเปลี่ยนแปลง โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอที่เป็น Smart Office

- ๓) การทำงานอยู่บนพื้นฐานของหลักการเรียนรู้และหลักการมีส่วนร่วม

๔) ประเด็นมุ่งเน้นที่สำคัญคือ การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และ Smart Group การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้เป็น Smart Product และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้

เป็นพื้นฐานของการพัฒนาภาคการเกษตร โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือเกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนองค์ประกอบที่สำคัญของระบบงานนี้มี ๔ องค์ประกอบ คือ

๑) M : Mapping คือการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเตรียมเข้าทำงานในพื้นที่โดยเน้นการใช้ข้อมูลแผนที่

๒) R : Remote Sensing คือการประสานและให้บริการเกษตรกรด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล

๓) C : Community Participation คือ การใช้วิธีการจัดเวทีชุมชนในการทำงาน และร่วมดำเนินการกับเกษตรกรชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม

๔) F : Specific Field Service หรือ Focus คือจุดมุ่งเน้นสำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้น และการเข้าทำงานในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจงโดยมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีส่วนสำคัญ ๓ ส่วน คือ

- สารระ คือ หัวใจหรือเนื้อหาหลักขององค์ประกอบนั้นในการนำไปใช้งาน
- รูปแบบ คือ รูปรธรรมหรือสิ่งที่จับต้องได้ในการนำองค์ประกอบนั้นไปใช้งาน
- จุดมุ่งหมาย คือ ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการนำองค์ประกอบนั้นไปใช้งาน

สำหรับการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF นั้น เป็นการปฏิบัติงานตามกระบวนการที่เป็นพื้นฐาน ๔ ส่วน คือ การวิเคราะห์ การวางกลยุทธ์ การขับเคลื่อน และการเกิดผลสำเร็จ โดยใช้ M R C และ F เป็นเครื่องมือ

อย่างไรก็ตามการนำระบบส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแบบต่างๆมาใช้ในการขับเคลื่อนงาน ล้วนมีวัตถุประสงค์ในทางเดียวกัน คือ พัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของเกษตรกร ให้มีความอยู่ดีกินดี และช่วยเหลือตัวเองได้อย่างยั่งยืน

๒. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทในกิจกรรมทางการเกษตรของท่านอย่างไร

นายสุชาติ เสนหา – เมื่อกลุ่มรวบรวมความต้องการจากสมาชิก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาให้ความรู้ตามความต้องการของกลุ่ม เช่น แมลง ข้าว ดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของข้าว หากมีความประสงค์

นายพิพัฒน์ อินทรเจริญ – นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรอำเภอเขาคิชฌกูฏเป็นที่เลื่องในหลายๆกิจกรรมของกลุ่ม เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้อำนวยการความสะดวก เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นเพื่อน

คู่คิดที่ทำงานเคียงคู่กันมาตลอด ทั้งในเวลาราชการ นอกเวลา แม้กระทั่งเสาร์-อาทิตย์ เป็นผู้ที่คอยเติมเต็มในส่วนที่กลุ่มยังมีความบกพร่อง

๓. ท่านพบนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในโอกาสใดบ้าง

นายสุชาติ เสนหา – เมื่อเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่จะลงมาพบปะ ประสานงานในพื้นที่ พบกันตามภารกิจ และกิจกรรมทางการเกษตรต่างๆ แม้กระทั่งการพบปะอย่างไม่เป็นทางการหลังเวลาราชการ เพื่อสนทนาพูดคุย กระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่

นายพิพัฒน์ อินทรเจริญ – มีความสนิทชิดเชื้อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อีกทั้งยังต้องมีภารกิจที่ต้องพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

๔. ท่านต้องการการสนับสนุนในเรื่องใดบ้างจากกรมส่งเสริมการเกษตร

นายสุชาติ เสนหา – ต้องการให้หน่วยงานราชการทุกส่วนจัดทำเอกสาร แผ่นพับที่เป็นรูปแบบเดียวหรือใกล้เคียงกัน หรือแม้กระทั่งชื่อศูนย์/กิจกรรม ให้หน่วยงานบูรณาการร่วมกันเพื่อไม่ให้มีมากมายจนเกินความจำเป็น อีกทั้งยังสวยงามไม่รุงรัง

๕. ปัจจัยแห่งการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ

ปิยภัทร เจียรนัย –

๑. เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องทำงานประสานกัน
๒. ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็ง
๓. เจ้าหน้าที่ที่มีความเอาใจใส่ ติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

เป้าหมายหลักของกรมส่งเสริมการเกษตร คือการทำให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนเป้าหมายดังกล่าว ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผลจากการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ในรอบปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ที่ผ่านมา ได้สร้างความเข้มแข็งให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) Smart Farmer และ Young Smart Farmer ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบต่างๆ โดยได้พัฒนาระบบ การส่งเสริมการเกษตรขึ้นมารองรับการดำเนินงาน ตลอดจนพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรให้มีคุณลักษณะของการเป็น Smart Officer เตรียมพร้อมต่อการเดินทางเข้าสู่รอบปีที่ ๕๑ ของกรมส่งเสริมการเกษตร มุ่งส่งเสริมการเกษตร อย่างสร้างสรรค์ ก้าวทันสถานการณ์ ปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจ สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๑ กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดภาพรวมของการดำเนินงาน ภายใต้แนวคิด Balance DOAE สร้างความสมดุลระหว่างภารกิจ งานตามนโยบาย (Agenda) กับภารกิจหลักของหน่วยงาน(Function) คือการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตรให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ชัดเจน พัฒนาเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และองค์ความรู้ของนักส่งเสริมการเกษตรให้มีความรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมต่อการทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรของประเทศ โดยให้สอดคล้องกับการก้าวไปสู่ Smart Agriculture ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง

๙ สมดุลสู่ความเป็นเลิศของภารกิจส่งเสริมการเกษตร (Balance DOAE for Excellent Mission)

๑. งานส่งเสริมการเกษตรต้องแสดงออกถึงความเป็นตัวตนที่ชัดเจน ในลักษณะภาระงานตามบทบาทหน้าที่ที่แท้จริง(Function) สามารถจำแนกและผลักดันให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม วัตถุประสงค์ และตรวจสอบได้

๒. การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรต้องกำหนดเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนาให้ชัดเจน และสามารถวัดผลได้ โดยกำหนดเป็น Milestone ในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้สามารถทบทวนข้อผิดพลาด และปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหลักตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

๓. งานตามนโยบายที่มีเป้าหมายในการพัฒนาด้านการเกษตร (Agenda) จะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของงานที่ถูกกำหนด ให้เป็นบทบาทหน้าที่ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (Function) โดยดำเนินการในลักษณะ ต่อ ยอด และขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้น

๔. การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่(Area Base) ต้องนำงานตามนโยบาย (Agenda) และงานตามบทบาทหน้าที่ (Function) มากำหนดเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่ โดยปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ กำหนดเป้าหมายชัดเจนสามารถตรวจสอบและวัดผลได้ สร้างสมดุลให้เกิดขึ้นกับงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

๕. การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้านงานส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาสมรรถนะ และประสิทธิภาพของนักส่งเสริมการเกษตร จะต้องมีความสมดุลกันในทุกมิติของการพัฒนา เนื่องจากทั้งสองภาคส่วนต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จของการพัฒนาระหว่างกัน

๖. สร้างสมดุลของการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรตลอดเส้นทางของการเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตร (The whole process of agri-industry) โดยเกษตรกรคือผู้ประกอบการด้านการเกษตร

๗. การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการขับเคลื่อนเกษตรผ่านระบบส่งเสริมการเกษตร (T&V System) ให้มีความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมต่างๆ มาปรับใช้ให้เกิดความสมดุลระหว่างภูมิปัญญา กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนและสามารถต่อยอดการพัฒนาการเกษตรสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

๘. ผลของการประกอบการด้านการเกษตรต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสม และสมดุลระหว่างทุนและผลตอบแทนสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนผ่านระบบส่งเสริมการเกษตร การจัดการที่ตีรวมถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร

๙. การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงาม
ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความสมดุล ให้เกิดขึ้นในห่วงโซ่การผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ๒๐ ปี

กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) และปฏิบัติงานระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) โดยสอดคล้องกับแผนและยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งในระดับชาติและระดับกระทรวง เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการทำงานส่งเสริมการเกษตรในระยะยาว แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ ๒๐ ปี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีรายได้ที่มั่นคง” โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ๕

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และยกระดับสู่มาตรฐานสากล ด้วยงานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาศักยภาพองค์กรและใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการ สำหรับเกษตรกรเป้าหมายในการส่งเสริมการเกษตรจำแนกออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๑) กลุ่ม Subsistence Farming คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตเพื่อการยังชีพ ซึ่งผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

(๒) กลุ่มSemi-commercial Farming คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตแบบกึ่งพาณิชย์ โดยผลิตเพื่อการจำหน่ายควบคู่กับการบริโภคภายในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

(๓) กลุ่ม Commercial Farming คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตเชิงพาณิชย์โดยผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก

Roadmap การพัฒนาได้แบ่งออกเป็น ๔ ช่วงๆละ ๕ ปี โดยมีประเด็นมุ่งเน้นในแต่ละช่วง ดังนี้

ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) : ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงศาสตร์พระราชาเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน มุ่งเน้นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ สร้างความมั่นคงด้านอาหาร และให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้สำหรับเกษตรกรในกลุ่ม Subsistence Farming ส่วนกลุ่ม Semi-commercial Farming จะเน้นให้มีการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) และเครือข่ายและมีการเชื่อมโยงสู่การผลิตในแปลงใหญ่ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกรและ พัฒนาให้เป็น Smart Group พัฒนา Smart Farmer และ Young Smart Farmer เกษตรกรในกลุ่ม Commercial Farming จะเน้นส่งเสริมให้ผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมพัฒนาการผลิตสู่ระบบ Smart Farming และเกษตร ๔.๐ มุ่งเน้นการผลิตเพื่อเข้าสู่ตลาด Premium และตลาดเฉพาะที่มีการเชื่อมโยงกับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่และส่งเสริมการซื้อขายผ่านทาง online รวมทั้งเร่งขยายผลการพัฒนา Young Smart Farmer และ สนับสนุน/บ่มเพาะ Start up ภาคเกษตรเพื่อเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนภาคการเกษตรในอนาคต

ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๙) : ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่ทำการเกษตร ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงตลาดระหว่างชุมชนสำหรับกลุ่ม Subsistence Farming ส่วนกลุ่ม Semi – commercial Farming จะส่งเสริมการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและท่องเที่ยววิถีไทย เชื่อมโยงตลาดชุมชนสู่ตลาดในระดับประเทศเสริมทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ และขยายผลการพัฒนา Smart Farmer และ Young Smart Farmer สำหรับกลุ่ม Commercial Farming จะส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง การรวมกลุ่มกันผลิตแบบ Cluster ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม และ การทำฟาร์มในรูปแบบใหม่ๆ มีการเชื่อมโยงตลาดทั้งในและต่างประเทศ และขยายช่องทางการค้าสู่ระบบ Online

ระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๐ - ๒๕๗๔) : เกษตรกรในกลุ่ม Subsistence Farming จะมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งและขยายเครือข่ายการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการเชื่อมโยงตลาดระหว่าง ชุมชนสร้างความภาคภูมิใจและยกย่องให้เกียรติเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบแก่เกษตรกรราย อื่นๆ ส่วนกลุ่ม Semi-commercial Farming จะส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเครือข่ายธุรกิจเกษตรให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการแข่งขัน มีการเชื่อมโยงตลาด ชุมชนกับตลาดใน ระดับประเทศและการซื้อขายทาง Online พัฒนาระดับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็น ส่วนสำคัญของการ ท่องเที่ยวไทย และขยายผลการพัฒนา Smart Farmer และ Young Smart Farmer สำหรับกลุ่ม Commercial Farming จะส่งเสริมและให้รักษาระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตร ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของตลาด เพิ่มทักษะในด้านการบริหารจัดการธุรกิจพัฒนาสู่การเป็น Smart Enterprise และส่งเสริมให้ Young Smart Farmer มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภาคการเกษตร

ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๕ - ๒๕๗๙) : มุ่งหวังให้เกษตรกรทุกคนเป็น Smart Farmer มีคุณภาพชีวิตที่ ดี มีความสามารถในการแข่งขัน มีความมั่นคงภาคภูมิใจในอาชีพและมีเกียรติศักดิ์ศรีในสังคม รวมทั้งภาค การเกษตรมีความยั่งยืนเป็นเกษตรสมัยใหม่ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม และการ สร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่รวมทั้งมีรากฐานที่เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันที่ดีด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการเกษตร ยังต้องพัฒนาองค์กร และระบบการทำงานเพื่อยกระดับเป็นองค์กร ที่มี สมรรถนะสูง หรือเป็น Smart Office และพัฒนาข้าราชการทุกคนให้เป็น Smart Officer

โครงการส่งเสริมเกษตรกรกรมทางเลือกปี ๒๕๖๑

ที่มาของโครงการ ปัญหาความต้องการของตลาดข้าว สภาพดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติ ราคาข้าวผันผวนไม่แน่นอน รายรับไม่แน่นอน ไม่พอกับภาระการกู้หนี้ ยืมสินของเกษตรกร โครงการส่งเสริมเกษตรกรทางเลือก จึงเป็นอีกโครงการหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) หรือเหมาะสมน้อย (Sn) ปรับโครงสร้างการผลิตข้าวบนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยยึดแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าว เป็นเกษตรกรกรมทางเลือกอื่น
- ๒) เพื่อส่งเสริมเกษตรกรกรมทางเลือกให้แพร่หลายสู่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกร มีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอ และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พื้นที่เป้าหมาย

- ๑) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) และเหมาะสมน้อย (Sn)
- ๒) ๑,๗๖๔ ไร่

เกษตรกรเป้าหมาย

- ๓) ๘,๘๒๐ ครัวเรือน
- ๔) ๗๗ จังหวัด

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ❖ ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการ RW
- ❖ คัดเลือกเกษตรกรที่ผ่านการอบรมหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง/ทฤษฎีใหม่จาก ศพก.
- ❖ รับสมัครเกษตรกรต้นแบบอำเภอ ๒ รายๆ ละ ๑ ไร่ เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบ
- ❖ สนง.อำเภอบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรมของ ศพก.
- ❖ สนง.จังหวัดจัดทำแผนอบรมถ่ายทอดความรู้/และจัดอบรม
- ❖ สนง.จังหวัดจัดหาปัจจัยการผลิตแปลงละ ๔,๐๐๐ บาท ให้เกษตรกรต้นแบบ
- ❖ ติดตามผลการดำเนินงาน

เงื่อนไขเกษตรกรต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการ

- ผ่านการอบรมหลักสูตร เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ จาก ศพก. หรือศูนย์เครือข่าย
- ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี ๕๙/๖๐ หรือ ๖๐/๖๑
- อายุระหว่าง ๑๕ - ๖๕ ปี
- มีเอกสารสิทธิ์ถือครองเป็นของตนเองและอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) หรือพื้นที่เหมาะสมน้อย (Sn)
- มีที่อยู่อาศัยหรือมีที่ทำการเกษตรอยู่ในอำเภอที่ตั้งของ ศพก.
- สามารถปรับลดพื้นที่นาบางส่วนเข้าร่วมโครงการได้แปลงละ ๑ ไร่
- สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ตลอดหลักสูตร

การรับสมัคร

- ๑) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรที่ผ่านการอบรมทราบ (กำหนดวัน เวลา สถานที่รับสมัคร)
- ๒) รับสมัครตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

- ๓) ตรวจสอบคุณสมบัติตามที่กำหนด
- ๔) ประกาศรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- ๕) บันทึกข้อมูลใบสมัครลงในแบบฟอร์มจัดเก็บ

หมายเหตุ : กรณีที่อำเภอใดไม่มีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี ๕๙/๖๐ หรือปี ๖๐/๖๑ ให้จังหวัดเป็นผู้พิจารณาปรับเป้าหมายให้อำเภออื่นที่สามารถดำเนินการได้แทนโดยที่เป้าหมายของจังหวัดนั้นๆ ไม่ลดลง

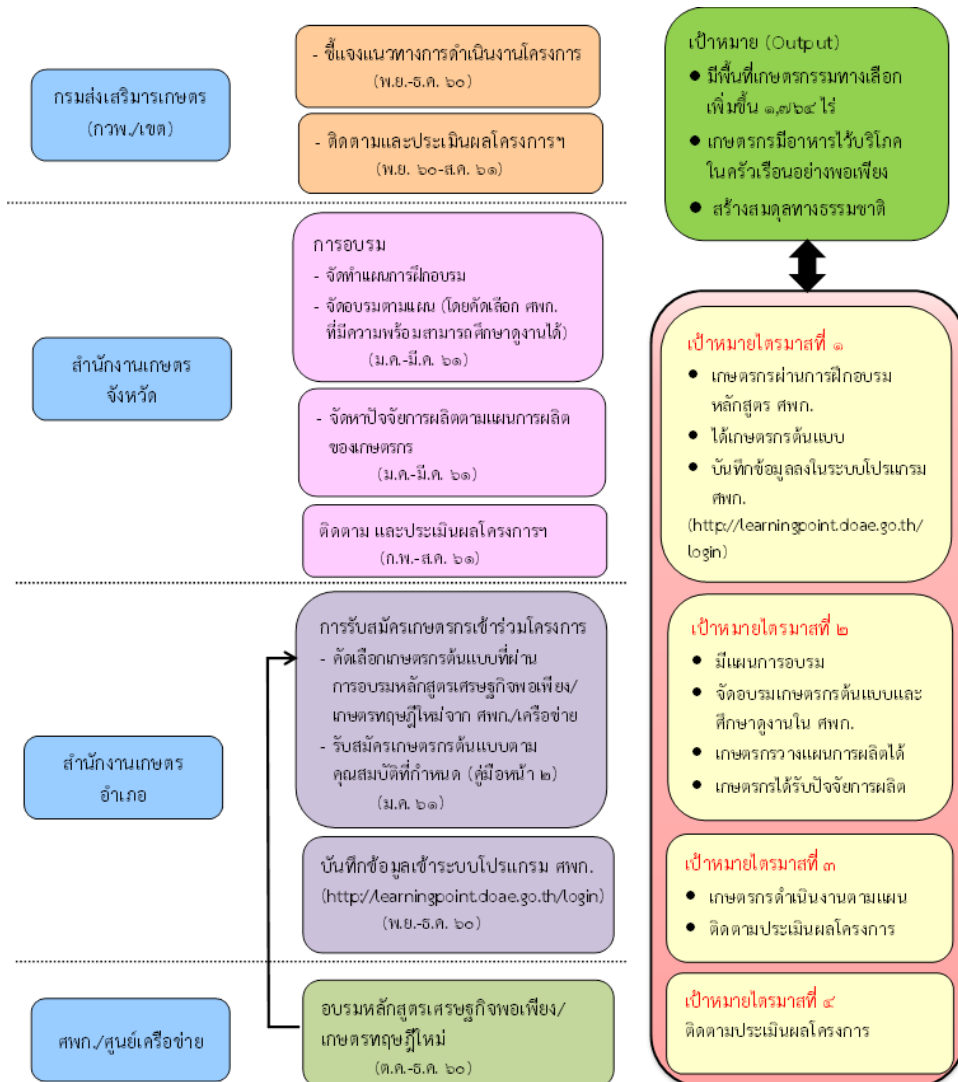
ผลผลิต (Out put)

- ✓ มีพื้นที่เกษตรกรรมทางเลือกเพิ่มขึ้น ๑,๗๖๔ ไร่
- ✓ เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคเพียงพอ
- ✓ เกิดความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

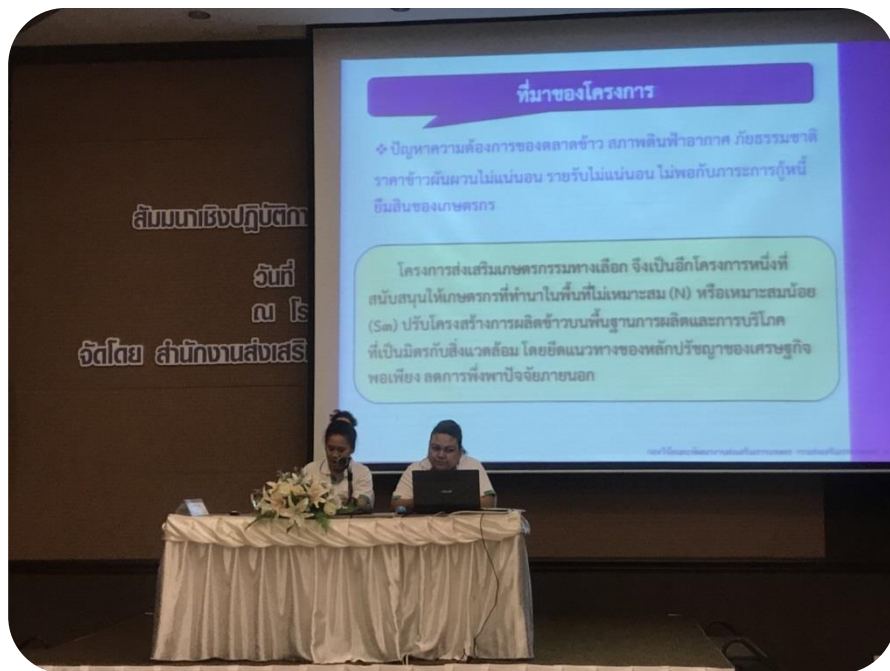
ผลลัพธ์ (Out come)

เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ร้อยละ ๒๐

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกปี ๒๕๖๑

หมายเหตุ : กรณีที่อำเภอใดไม่มีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี ๕๙/๖๐ หรือปี ๖๐/๖๑ ให้จังหวัดเป็นผู้พิจารณาปรับเป้าหมายให้อำเภออื่นที่สามารถดำเนินการได้แทนโดยที่เป้าหมายของจังหวัดนั้นๆ ไม่ลดลง

การพัฒนา Smart Farmer

โดย นางสาวภาณี บุญยเกื้อกุล

ผู้อำนวยการกองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร

การพัฒนาสู่ Smart Farmer ๔.๐ ด้วยทักษะดิจิทัล

คุณสมบัติ SF

๑. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ เป็นวิทยากรถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้
๒. มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและสามารถนำข้อมูลใช้ได้
๓. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด
๔. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค
๕. มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
๖. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเกษตร ๔.๐(Start up ด้านเกษตร)

- การพัฒนาแนวคิดสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ (Getting Idea)
- พัฒนาผู้ประกอบการด้วยนวัตกรรมเกษตร
 - การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรด้วยนวัตกรรม(Set up Project)
 - พัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่สู่ธุรกิจเกษตร (Startup Entrepreneur) ด้วย
 - Innovation
 - Smart Farm
 - Digital Market
- ยกระดับผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่สู่ความเป็นมืออาชีพในระดับสากล (Go to Global)

พัฒนาเกษตรกรทั่วประเทศเป็น Smart Farmer โดยมี Smart Officer เป็นเพื่อนคู่คิด มุ่งยกระดับมาตรฐานให้เป็นเกษตรกรคุณภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนตนเอง เปิดรับข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ มีการใช้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ มาใช้ในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

Smart Farmer - คือ ผู้ประกอบการเกษตรที่ใช้เทคโนโลยี และการบริหารจัดการเพื่อการดำเนินธุรกิจเกษตรอย่างทันสมัย มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

Smart Farmer ต้นแบบ- คือ เกษตรกรที่ผ่านตัวชี้วัด ๖ ข้อ และผ่านทั้ง ๑๕ ตัวบ่งชี้ และมีคุณสมบัติเฉพาะด้านตามที่แต่ละสาขากำหนด

Young Smart Farmer - คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการประเมินคุณสมบัติเป็น Young Smart Farmer มีการบริหารจัดการการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในเชิงผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ พึ่งพาตนเองได้ มีการเชื่อมโยงเครือข่าย และเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น

เกณฑ์ของ Smart Farmer

๑. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่
 - ๑.๑ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้
 - ๑.๒ สามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น
๒. มีข้อมูลประกอบ การตัดสินใจ
 - ๒.๑ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่นๆ เช่น Internet Mobile Phone Smart phone เป็นต้น

๒.๒ มีการบันทึกและใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๒.๓ มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเองได้

๓. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด

๓.๑ มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯ

๓.๒ มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้

๓.๓ มีการจัดการของเหลือจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (Zero waste management)

๔. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค

๔.๑ มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ

๔.๒ มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ

๕. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม

๕.๑ มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green Economy)

๕.๒ มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

๖. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

๖.๑ มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร

๖.๒ รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไป

๖.๓ มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

เป้าหมายการดำเนินงานโครงการพัฒนา Smart Farmer ปี ๒๕๖๑

ปีแห่งการยกระดับคน การบริหารจัดการมาตรฐานสินค้าเกษตร สู่เกษตรกร ๔.๐

๑. การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer

เกษตรกรที่ยังไม่เป็น Smart Farmer (Developing Smart Farmer : DSF)

- พัฒนาให้ผ่านคุณสมบัติ Smart Farmer
- พัฒนาเกษตรกรในแปลงใหญ่เป็นลำดับแรก
- พัฒนาเกษตรกรเข้าสู่การเป็นสมาชิกแปลงใหญ่

กิจกรรม

- ❖ ประเมิน/วิเคราะห์ศักยภาพ ปรับแนวคิดในการทำอาชีพและจัดทำแผนพัฒนาความรู้
- ❖ พัฒนาทักษะอาชีพ
- ❖ เชื่อมโยงเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้/การตลาด
- ❖ ประเมินผลสู่การเป็น Smart Farmer

เกษตรกรที่เป็น Smart Farmer แล้ว (Smart Farmer : SF)

- พัฒนาเพื่อยกระดับเกษตรกรผู้นำเป็น Smart Farmer ต้นแบบ
- พัฒนาให้มีความสามารถเฉพาะด้าน
- พัฒนาประธานคณะกรรมการแปลงใหญ่ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรและมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

กิจกรรม

- ❖ ประเมิน/วิเคราะห์ศักยภาพ

- ❖ พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และทักษะด้านเทคโนโลยี (Digital)
 - ❖ สนับสนุนการรวมกลุ่มทำธุรกิจ และพัฒนาด้านการบริหารจัดการกลุ่มและเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ
 - ❖ ประเมินผลสู่การเป็น Smart Farmer ต้นแบบ
- เกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบ(Smart Farmer Model : SFM)**
- สร้างเครือข่าย Smart Farmer ต้นแบบ
 - เชื่อมโยงการทำงานกับ ศพก., เครือข่าย ศพก. และสมาชิกแปลงใหญ่

กิจกรรม

- ประเมินคุณสมบัติ Smart Farmer ต้นแบบ
- สร้างเครือข่าย Smart Farmer และส่งเสริมการรวมกลุ่ม
- สนับสนุนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเครือข่ายของ ศพก.
- ยกย่องเชิดชูเกียรติ/เผยแพร่ผลงาน

๒. การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่ Young Smart Farmer

เกษตรกรที่ยังไม่เป็น Young Smart Farmer

- เน้นพัฒนาให้เกษตรกรมีแผนพัฒนาตนเอง
- เน้นการพัฒนาให้ผ่านคุณสมบัติ Young Smart Farmer

กิจกรรม

- ❖ ประเมิน/วิเคราะห์ศักยภาพและปรับแนวคิดในการทำอาชีพ
- ❖ พัฒนาแนวคิดสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร รุ่นใหม่ พัฒนาผู้ประกอบการด้วยนวัตกรรมเกษตร
- ❖ ประเมินผลสู่การเป็น Young Smart Farmer

Young Smart Farmer

- พัฒนาให้ Young Smart Farmer มีแผนธุรกิจเกษตร
- พัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่

กิจกรรม

- ❖ พัฒนาทักษะสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ด้วยนวัตกรรมและทักษะดิจิทัล
- ❖ ยกย่องระดับผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่สู่ความเป็นมืออาชีพในระดับสากล (Go to Global)

Young Smart Farmer Model

- สร้างต้นแบบของเครือข่าย Young Smart Farmer
- เชื่อมโยงการทำงานกันหน่วยงานภาคี

กิจกรรม

- ❖ เสริมสร้างความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
- ❖ เสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่าย Young Smart Farmer
- ❖ พัฒนาให้เป็นศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ (ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้)
- ❖ ยกย่องเชิดชูเกียรติ/เผยแพร่ผลงาน

แปลงใหญ่

แปลงปี ๒๕๕๙

๑. ถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม)
 - ๑.๑ จัดเวทีวิเคราะห์และจัดทำแผน
 - ๑.๒ ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต
 - ๑.๓ พัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer
๒. สนับสนุนปัจจัยการผลิต

Smart Farmer

๑. เกษตรกรที่ยังไม่ผ่านการประเมินเป็น Smart Farmer
 - ๑.๑ ประเมิน วิเคราะห์ และจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพของตนเอง / IFPP
 - ๑.๒ พัฒนาทักษะอาชีพสาขาต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร
 - ๑.๓ เชื่อมโยงเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ / เครือข่ายการตลาด
 - ๑.๔ ประเมินผลสู่การเป็น Smart Farmer หลังการพัฒนา
๒. ประธานแปลงใหญ่ ปีที่ ๓ / ประธาน ศพก. เครือข่าย / Smart Farmer
 - ๒.๑ ประเมินตนเองก่อนรับการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน
 - ๒.๒ วิเคราะห์และจัดทำแผนพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน/ IFPP
 - ๒.๓ พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และทักษะด้านเทคโนโลยี (Digital)
 - ๒.๔ สนับสนุนการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ
 - ๒.๕ ประเมินผลสู่การเป็น Smart Farmer ต้นแบบ
๓. ประธาน ศพก. ๘๘๒ แห่ง / Smart Farmer ต้นแบบ
 - ๓.๑ ประเมิน Smart Farmer ต้นแบบ / ทำแผนพัฒนาศักยภาพรายบุคคล
 - ๓.๒ สร้างเครือข่าย Smart Farmer ต้นแบบ
 - ๓.๓ สนับสนุนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเครือข่ายของ ศพก.
 - ๓.๔ ถอดองค์ความรู้เกษตรกรต้นแบบ
 - ๓.๕ เผยแพร่ผลงาน จัดทำสื่อถ่ายทอดความรู้ ยกย่องเชิดชูเกียรติ
 - ๓.๖ ประเมินผลหลังการพัฒนา

ศพก.

๑. การพัฒนาศักยภาพของ ศพก.
๒. การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน
๓. การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก.
๔. การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ
 - เตรียมความพร้อมสู่แปลงใหญ่
 - พัฒนาประธานศพก. เครือข่าย
 - พัฒนาประธานศพก. ๘๘๒ แห่ง
๕. การพัฒนาศูนย์เครือข่าย
๖. การติดตาม ประเมินผล และรายงาน

การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล

(Individual Farm Production Plan – IFPP)

และการเชื่อมโยงสู่แผนการผลิตรายกลุ่ม

ความเป็นมา

- ▶ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมและผลักดันให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer มองว่าเกษตรกร คือ ผู้ประกอบการด้านการเกษตร (Entrepreneur) โดยเกษตรกรจะต้องมีการวิเคราะห์ตัวตนของเกษตรกร กำหนดแผนการผลิต/แผนธุรกิจของตนเอง หรือเรียกว่า “แผนการผลิตรายบุคคล (Individual Farm Production Plan – IFPP)” และพัฒนาสู่ระบบกลุ่มการผลิตที่มีแผนการผลิตสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทำการผลิตทางการเกษตรในลักษณะ Smart Agriculture เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาและสร้างความอยู่ดีมีสุขได้อย่างแท้จริง

IFPP คืออะไร

- ▶ คือ แผนธุรกิจเกษตรอย่างง่าย
- ▶ บอกถึงขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของตนเองทั้งหมด ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกว่าจะได้ผลผลิตที่พร้อมออกจำหน่ายสู่ตลาด รวมถึง การหาตลาดหรือช่องทางจำหน่ายผลผลิต และการจัดการความเสี่ยงในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้า

ประโยชน์ของ IFPP

- ▶ นำความคิดที่เป็นนามธรรมออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร
- ▶ การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ทำให้เกษตรกรได้คิดอย่างรอบด้าน
- ▶ นำไปสู่แผนพัฒนากิจการตนเอง และแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่ม
- ▶ ทำให้ทราบว่า ควรจะลงมือดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดก่อน-หลัง
- ▶ หาทางป้องกัน แก้ปัญหา หรือข้อบกพร่อง ได้ทันท่วงที
- ▶ ช่วยบริหารจัดการทางการเงิน
- ▶ สามารถเป็นพื้นฐานข้อมูลต่อยอดทำแผนธุรกิจได้

IFPP ควรมีอะไรบ้าง

- ▶ สินค้าหรือบริการที่จะขาย
- ▶ กลุ่มลูกค้าที่คาดหวัง
- ▶ จุดแข็งและจุดอ่อนของกิจการที่จะทำ
- ▶ นโยบายการตลาด
- ▶ วิธีการหรือกระบวนการในการผลิต
- ▶ ตัวเลขทางการเงิน

๔ สิ่งที่ต้องรู้สำหรับการทำ IFPP

- ▶ รู้ตนเอง

เรามีอะไร ถนัดเรื่องใด มีจุดอ่อนจุดแข็งเรื่องใด

▶ รู้คู่แข่ง

ใครทำธุรกิจเดียวกับเรา ปริมาณ/คุณภาพ/ราคาเป็นอย่างไร

▶ รู้คู่ค้า

เรามีเครือข่ายใดที่จะสนับสนุนธุรกิจของเราได้บ้าง

▶ รู้สภาพแวดล้อม

สถานการณ์ตลาด ความต้องการของลูกค้า สิ่งแวดล้อม

การตั้งคำถามช่วยในการวิเคราะห์

▶ ศักยภาพของตัวพืชหรือสินค้า

- เราอยู่ในธุรกิจประเภทใด
- ต้นทุนการผลิตเป็นเท่าใด
- ใครเป็นคู่แข่ง ใครเป็นผู้ซื้อ
- สินค้าของเรามีความแตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่นอย่างไร
- ตลาดอยู่ที่ไหน ประมาณการยอดขายเป็นอย่างไร
- เราจะขายสินค้าหรือให้บริการอย่างไร
- แผนการขายของเราเป็นอย่างไร มีผลผลิตออกในช่วงใด

▶ ศักยภาพของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม

- ทำเลที่ตั้งแปลงของเราอยู่ที่ใด อยู่ในเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชนั้น ๆ หรือไม่ (Zoning) ชุมชนใกล้เคียงเป็นอย่างไร
- มีแหล่งน้ำ ไฟฟ้า ถนนตัดผ่าน หรือไม่ การขนส่งสินค้าสะดวกหรือไม่
- มีกฎหมาย หรือระเบียบอะไรที่เกี่ยวข้อง
- หากประสบปัญหาจะแก้ไขอย่างไร /จะขอความช่วยเหลือจากที่ใด

ตัวช่วย

- ▶ แผนพัฒนาศักยภาพรายบุคคล (Smart Farmer)
- ▶ แผนพัฒนากลุ่มส่งเสริมอาชีพ ฯ/กลุ่มแม่บ้าน ฯ
- ▶ ข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่

วิธีที่นิยมใช้สำหรับการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT ANALYSIS)

- ▶ จุดแข็ง (Strengths) เป็นปัจจัยภายในของเกษตรกร องค์กร/กิจการ ที่เป็นข้อได้เปรียบในสถานการณ์ต่างๆ
- ▶ จุดอ่อน (Weakness) เป็นปัจจัยภายในองค์กรหรือกิจการที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- ▶ โอกาส (Opportunities) เป็นปัจจัยภายนอกที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้
- ▶ อุปสรรค (Threats) เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้กิจการไม่สามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

เราจะนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างไร

๑. การวิเคราะห์เพื่อทำแผนด้านการผลิต

- ▶ การเลือกรูปแบบและวิธีการดำเนินการผลิตที่เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน

- ▶ ขนาดการผลิตหรือกำลังการผลิต
- ▶ การกำหนดทำเลที่ตั้งและการวางแผนผังแปลง หรือโรงงาน
- ▶ การจัดหาปัจจัยการผลิต
- ▶ การการกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิต

๒. การวิเคราะห์เพื่อทำแผนด้านการตลาด

๒.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างตลาด/ลูกค้าเป้าหมาย

- ▶ ใช้ตัวเลขแสดงอัตราการเจริญเติบโตเปรียบเทียบ

๒.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขัน คู่แข่ง/กฎระเบียบเงื่อนไข

- ▶ ทางการค้าต่างๆ

๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix)

๑) ผลิตภัณฑ์ (Product)

- ผลิตภัณฑ์หลัก/รอง/ผลพลอยได้ - ตราสินค้า
- การออกแบบผลิตภัณฑ์ - การบรรจุภัณฑ์
- ลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ - มาตรฐานสินค้า

- ▶ สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของโครงการคืออะไร
- ▶ ลักษณะทั่วไปของสินค้าหรือบริการ
- ▶ ชื่อทางการค้าและตราสัญลักษณ์

๒) ราคา (Price)

การกำหนดราคาแต่ละระดับ วิธีการเก็บเงินโดยทั่วไปสามารถ ตั้งราคาสินค้าได้จาก ๓ วิธีหลัก ดังนี้

- ▶ ตั้งราคาจากต้นทุนบวกกำไรที่ต้องการ
- ▶ ตั้งราคาตามคู่แข่ง
- ▶ ตั้งราคาตามความต้องการของตลาด

๓) การจัดจำหน่ายหรือการกระจายสินค้า (Place)

- ▶ ช่องทางจำหน่าย การขนส่ง การส่งมอบ จุดวางขาย คลังสินค้า

๔) การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

- ▶ พฤติกรรมผู้บริโภคและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การขายตรง
- ▶ การทำให้สินค้าของเราเป็นที่สนใจต่อลูกค้า

๒.๔ กลุ่มลูกค้า กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะซื้อผลผลิตของเรา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของกิจการ เนื่องจากเป็นที่มาของรายได้

๒.๕ ส่วนแบ่งการตลาด การแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรค่อนข้างสูง จึงต้องตั้งเป้าหมายว่าจะมีส่วนแบ่งเท่าใดจากจำนวนสินค้าทั้งหมดในตลาด โดยทั่วไปกำหนดเป็นร้อยละ

๓. การวิเคราะห์เพื่อทำแผนด้านการจัดการบุคคล

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของงานต่าง ๆ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนการจัดคนเข้าทำงาน

- ▶ กิจการจะสามารถจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานหรือไม่
- ▶ กิจการมีคุณภาพในการจัดการองค์กรหรือไม่

▶ ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์การจัดการ เช่น ระบบการทำงาน โครงสร้างกลุ่ม/องค์กรและการจัดการภายใน ขอบเขตและหน้าที่ในการทำงาน การฝึกอบรมบุคลากร การจัดการผลตอบแทนและสวัสดิการสมาชิก เป็นต้น

๔. การวิเคราะห์เพื่อทำแผนด้านการดำเนินงาน

▶ เป็นการนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาพิจารณาว่าจะดำเนินธุรกิจไปทิศทางใด โดยกำหนดและปรับกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยวิเคราะห์จาก

๑) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวเกษตรกรเอง ด้านการจัดการ ด้านการตลาด และด้านการเงินและการบัญชี

๒) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการแข่งขัน ด้านทรัพยากร ด้านเทคโนโลยี ด้านนโยบาย

และระเบียบกฎหมาย

๕. การวิเคราะห์เพื่อทำแผนด้านการเงิน

▶ เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการบริหารจัดการการทำการเกษตร

▶ เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาจากสถาบันการเงิน

▶ ทราบความคุ้มค่าในการลงทุนเพียงใด

▶ ข้อมูลที่ใช้

- การประมาณการต้นทุน

- การคาดคะเนรายได้และรายจ่าย

- การจัดทำงบประมาณงบการเงินประเภทต่างๆ

งบการเงินที่สำคัญ ๓ ประเภท

งบประมาณกำไร - ขาดทุน

แสดงผลการดำเนินงาน (กำไรหรือขาดทุน) มีเงินสดหรือเงินค้างจากรายได้หรือรายจ่ายจากกิจการที่ดำเนินการ

งบประมาณกระแสเงินสด

แสดงการเคลื่อนไหวของเงินสดเข้า และเงินสดออกของกิจการ

งบประมาณงบดุล

แสดงถึงเงินสด ลูกหนี้การค้า เงินจ่ายล่วงหน้า ลูกหนี้ค้างชำระ สินค้าคงคลัง วัสดุดิบทางตรง งานระหว่างทำ สินทรัพย์ต่างๆ

๖. ปัญหาในการวิเคราะห์โครงการทางธุรกิจการเกษตร (แผนฉุกเฉิน)

หากเกิดการผิดพลาดหรือไม่ได้คาดการณ์ไว้ กล่าวคือ ถ้าไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ยังมีแผนอื่นมารองรับที่จะทำอะไรต่อไปได้กับกิจการนี้

ตัวอย่างปัญหา

- ยอดขายไม่ได้ตามคาดหมาย ขาดสภาพคล่อง และธนาคารไม่อนุมัติสินเชื่อ
- คู่แข่งตัดราคาหรือมีคู่แข่งรายใหม่
- ผลิตไม่ทันตามคำสั่งซื้อเนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ
- ผลผลิตมากจนเกินไปไม่สามารถจัดหาสถานที่เก็บได้เพียงพอ
- มีปัญหากับสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายจนไม่สามารถร่วมงานกันได้

เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้ว ให้เกษตรกรรวบรวมและจัดกลุ่มข้อมูลตามแบบจัดเก็บข้อมูลเพื่อทำแผนการผลิตรายบุคคล (แบบ IFPP) จากนั้นให้เกษตรกรเก็บแบบ IFPP ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของตนเอง เพื่อให้เกษตรกรสามารถควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงาน รวมทั้งควบคุมค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามงบประมาณที่

กำหนดไว้ตามเป้าหมายการดำเนินงานกิจกรรมของเกษตรกรแต่ละราย ซึ่งอาจมี ๑ เป้าหมายหรือมากกว่า และสำเนา
ไว้ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ๑ ชุด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
ประจำตำบลให้ตรงตามความต้องการของพื้นที่และเกษตรกรต่อไป

สรุป

การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล เป็นการทำให้เกษตรกรต้องวิเคราะห์หรือกำหนด
กิจกรรมการเกษตรที่จะลงทุน ศึกษาประเด็นที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์ สืบค้นข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนด
กิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายไม่เพียงเฉพาะเกษตรกรที่มุ่งทำการเกษตรเชิงการค้าเท่านั้นที่จะต้องทำแผนการ
การผลิตรายบุคคล แต่ยังรวมถึงเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ หรือการทำการเกษตรภายใต้หลักปรัชญา
เศรษฐกิจแบบพอเพียง ก็สามารถนำหลักการทำให้แผนการผลิตรายบุคคลมาใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกทำ
กิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืนและลดความเสี่ยงในอนาคตได้เช่นกัน

แนวทางการขับเคลื่อนและบริหารจัดการศพก.

ประกอบด้วยแนวทาง ๕ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาศพก.
 ๒. การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.
 ๓. การให้บริการ
 ๔. การอบรมเกษตรกรผู้นำ
 ๕. การบริหารจัดการ ศพก.
๑. การพัฒนาศพก. จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่
- ๑.๑ พัฒนางค์ประกอบ
 - เกษตรกรต้นแบบ
 - หลักสูตร
 - แปลงเรียนรู้
 - ฐานเรียนรู้
 - ๑.๒ ประเมินศักยภาพ ศพก.
 - ๑.๓ พัฒนาเจ้าหน้าที่
๒. การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.
- ๒.๑ ประชุมเครือข่าย ประชุมคณะกรรมการศพก.
 - ๒.๒ พัฒนาศูนย์เครือข่าย
 - ศจช., ศคปช.
 - ด้านประมง, ปศุสัตว์, อื่นๆ
 - ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - เศรษฐกิจพอเพียง
๓. การให้บริการ
- ๓.๑ การจัดงาน Field Day
 - ๓.๒ การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน
 - ๓.๓ การบริการด้านการเกษตร
๔. การอบรมเกษตรกรผู้นำ
- ๔.๑ พัฒนาการรวมกลุ่มผลิตสู่รูปแบบแปลงใหญ่
 - ๔.๒ พัฒนาสมาชิกสู่ การเป็น Smart Farmer
๕. การบริหารจัดการ ศพก.
- ๕.๑ ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ
 - ๕.๒ จัดทำแผนรายศพก.

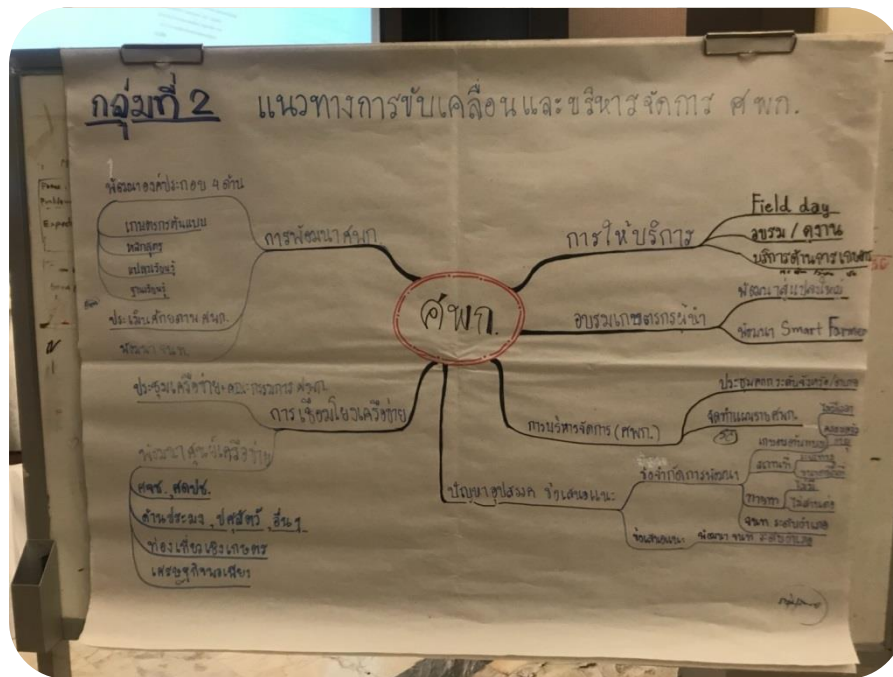
ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัดในการพัฒนา

- เกษตรกรต้นแบบ อายุค่อนข้างมาก มีภารกิจในครอบครัว ทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรมจำกัด
- สถานที่ อยู่ในพื้นที่ห่างไกล และมีพื้นที่ขนาดใหญ่
- ไม่มีผู้สืบทอดกิจการ
- เจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอ ????

ข้อเสนอแนะ

- พัฒนาความรู้เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอที่ปฏิบัติงานในพื้นที่
- มีการถ่ายทอดความรู้ การเป็นวิทยากรกระบวนการ

แนวทางการบริหารจัดการผลไม้ภาคตะวันออก

แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑. การเพิ่มคุณภาพสินค้า
๒. การเพิ่มมูลค่า
๓. เพิ่มรายได้

๑. การเพิ่มคุณภาพสินค้า

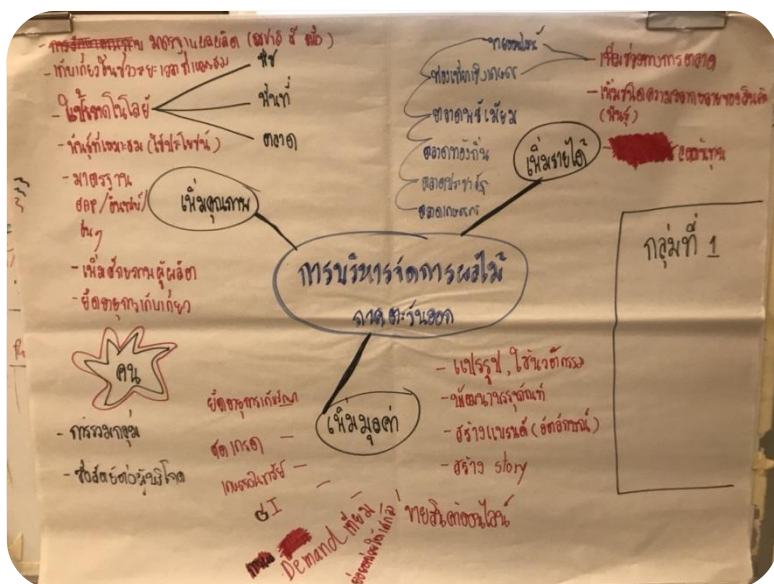
- ผลผลิตได้มาตรฐาน รสชาติ สี เนื้อ มีลักษณะตรงตามพันธุ์
- เก็บเกี่ยวในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม
- ใช้เทคโนโลยีการผลิต
- เลือกพันธุ์ที่เหมาะสม
- ปฏิบัติตามมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์, GAP ฯลฯ
- เพิ่มศักยภาพผู้ผลิต (มีการรวมกลุ่ม, ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค)
- ยืดอายุการเก็บเกี่ยว

๒. การเพิ่มมูลค่าสินค้า

- ยืดอายุการเก็บรักษา
- คัดเกรดสินค้า
- การแปรรูป ใช้นวัตกรรม????
- พัฒนาบรรจุภัณฑ์
- สร้างแบรนด์สินค้า
- สร้าง story
- เพิ่มช่องทางการจำหน่าย (ขายสินค้า online)

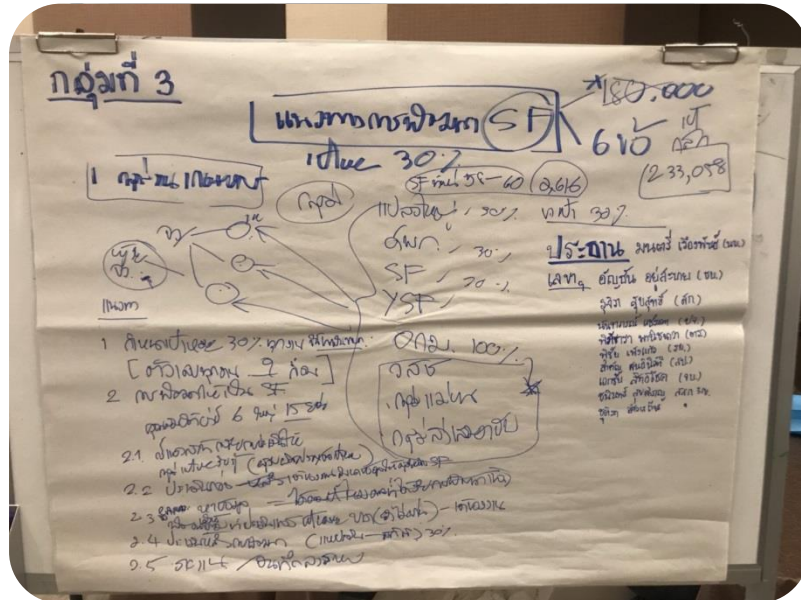
๓. เพิ่มรายได้เกษตรกร

- ลดต้นทุนการผลิต
- เพิ่มความหลากหลายของสินค้า
- เพิ่มช่องทางการตลาด เช่น ตลาด online, ท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ตลาดพรีเมียม, ตลาดท้องถิ่น, ตลาดประชารัฐ, ตลาดเกษตรกร

แนวทางการพัฒนา Smart Farmer

๑. กำหนดเป้าหมาย ๓๐% ของทีมงาน (ยึดข้อมูลตามทะเบียนเกษตรกร)
๒. การพัฒนาเป็น Smart Farmer ตามคุณสมบัติ ๖ ข้อใหญ่ ๑๕ ข้อย่อย
 - ๒.๑ ชี้แจงสร้างการใช้การประเมินให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ (ผู้รับผิดชอบงาน/?????)
 - ๒.๒ ประเมินก่อน เจ้าของงานสำเนาข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบงาน Smart Farmer
 - ๒.๓ จัดทำแผนพัฒนา หาข้อมูลหัวข้อพัฒนา ตามที่ประเมินแล้ว เป้าหมายขาด (ยังไม่ผ่าน)-เจ้าของงาน
 - ๒.๔ ประเมินหลังการพัฒนา (แบบประเมิน-สถิติ) ๓๐
 - ๒.๕ รายงาน/บันทึกผลระบบ

แนวทางการบริหารจัดการด้านศจช.ให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการบริหารจัดการด้านศจช.ให้มีประสิทธิภาพ ๔ ด้าน ได้แก่

๑. คน

- เกษตรกรผู้นำ (Smart Farmer) สมาชิก (อกม., Young Smart Farmer)
- เจ้าหน้าที่ จังหวัด อำเภอ (Smart Officer)

๒. งบประมาณ

- อปท.
- หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กลุ่มจังหวัด
- ยุทธศาสตร์จังหวัด

๓. องค์ความรู้

- IPM
- เกษตรอินทรีย์
- นวัตกรรมและเทคโนโลยี (สื่อวีดิทัศน์- ศัตรูพืช โรค แมลง, แอปพลิเคชัน- mobile unit, Protect plant)
- โรงเรียนเกษตรกร
- วิจัยต่อยอดเชิงนวัตกรรม

๔. การบูรณาการ

- ภายในองค์กร (กลุ่มจังหวัด, อำเภอ)
- ภายนอกองค์กร (หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตร, ภาคเอกชน, สถาบันการศึกษา)

การขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการเพื่อการเชื่อมโยงงานตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร

ภารกิจของศูนย์ปฏิบัติการ

๑. การศึกษาวิจัย
 - ภูมิปัญญา
 - กรมวิชาการเกษตร
 - สถาบันการศึกษา
 - สวทช.
๒. การถ่ายทอดความรู้
 - ผู้ถ่ายทอด
 - วัสดุอุปกรณ์
 - ผู้รับการถ่ายทอด
๓. ให้บริการ/สนับสนุน
 - พันธุ์พืช
 - วิชาการ
 - ข้อมูล
๔. ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การขับเคลื่อนศูนย์ปฏิบัติการ

๑. การจัดการคน แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑.๑ เจ้าหน้าที่ ศูนย์ปฏิบัติการ เชื่อมโยงงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร ทั้ง ๙ จังหวัด โดย สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ตามสถานการณ์และศักยภาพของศูนย์ และการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้นักส่งเสริมการเกษตร

- การผลิตพืชเฉพาะด้าน
- การจัดการศัตรูพืช
- การจัดการดิน
- วิทยากรกระบวนการ
- พรบ.จัดซื้อจัดจ้าง, พัสดุ, การเงิน
- ระเบียบงานสารบรรณ
- งานประชาสัมพันธ์ ทั้งระบบ(ข่าวในภารกิจ, เดือนการระบาค)

๑.๒ เกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โดยให้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาตรฐานเกษตรกรต้นแบบ การรับเกษตรกรเข้าอบรมมีหลายวิธี ได้แก่ เกษตรกรเข้ามาแจ้งความประสงค์ด้วยตนเอง และได้รับการคัดเลือกมาจากอำเภอ ตำบล ผู้นำชุมชน

๒. ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรม สร้างฐานเรียนรู้อัจฉริยะ สร้างมคุเทศน์ การประชาสัมพันธ์

๓. การขยายโครงการพระราชดำริ ได้แก่การขยายผลบริเวณรอบพื้นที่ และการสร้างต้นแบบการนำศาสตร์พระราชามาใช้

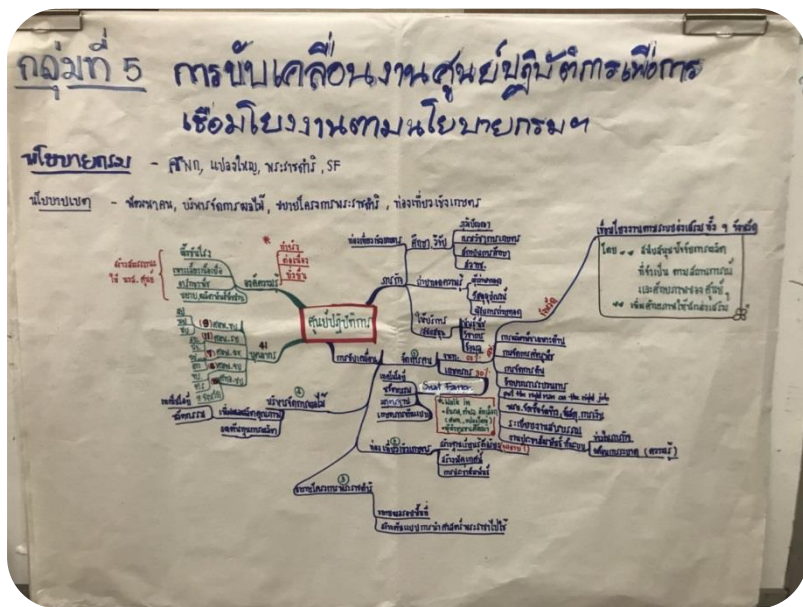
๔. การบริหารจัดการผลไม้ ได้แก่ เพิ่มผลผลิตคุณภาพ โดยการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม และการลดต้นทุนการผลิต

องค์ความรู้ของศูนย์ปฏิบัติการ

- ๑. ฟิ้ง ชั้นโรง
- ๒. เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
- ๓. อารักขาพืช
- ๔. ขยาย ผลิตพันธุ์พืช

พื้นที่รับผิดชอบของศูนย์ปฏิบัติการ

- ๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจังหวัดชลบุรี มีเจ้าหน้าที่ ๙ คน รับผิดชอบ จังหวัดชลบุรี นครนายก สมุทรปราการ
- ๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจังหวัดระยอง มีเจ้าหน้าที่ ๑๑ คน รับผิดชอบ จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี
- ๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเจ้าหน้าที่ ๗ คน รับผิดชอบ จังหวัดฉะเชิงเทรา สระแก้ว
- ๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจังหวัดจันทบุรี มีเจ้าหน้าที่ ๖ คน รับผิดชอบ จังหวัดจันทบุรี ตราด
- ๕. ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านอารักขาพืช จังหวัดชลบุรี มีเจ้าหน้าที่ ๘ คน รับผิดชอบ ๙ จังหวัดภาคตะวันออก

ประมวลภาพกิจกรรม

